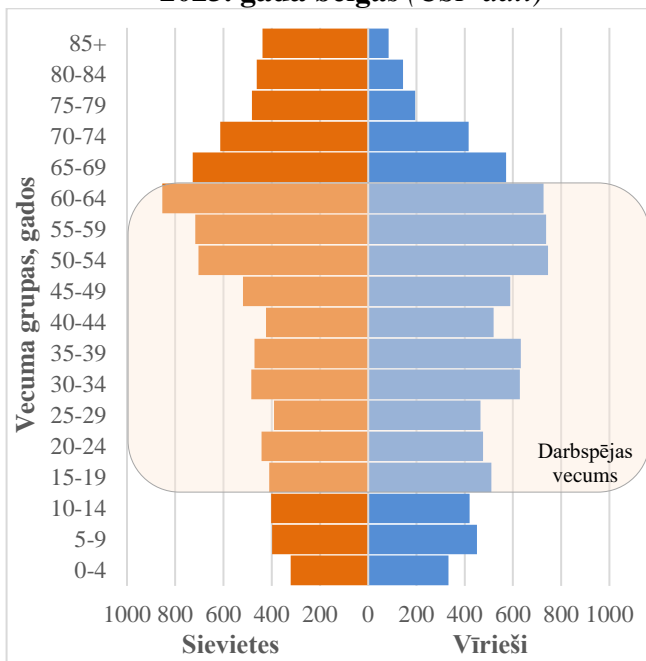

Balvu novada veselības profils

Šajā profilā apkopoti dati par būtiskākajiem veselības rādītājiem Balvu novadā laika periodā no 2015. gada līdz 2023. gadam*. Informācija sagatavota, izmantojot Centrālās statistikas pārvaldes un Slimību profilakses un kontroles centra datus.

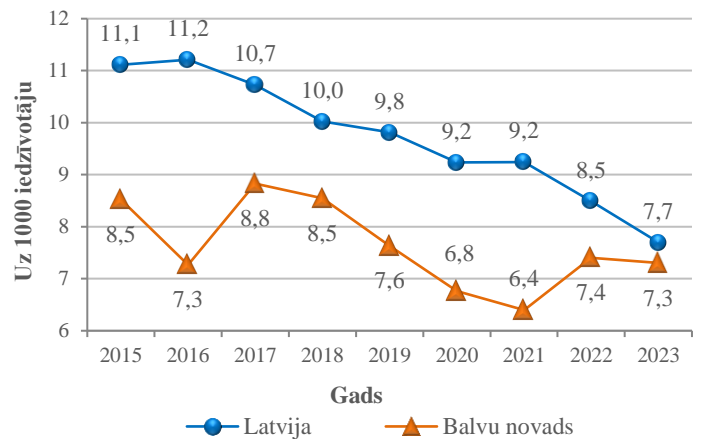
Plašāka informācija par Latvijas iedzīvotāju veselību pieejama mājaslapā www.spkc.gov.lv

1.attēls. Balvu novada pastāvīgo iedzīvotāju skaits vecuma un dzimuma sadalījumā 2023. gada beigās (CSP dati)

Iedzīvotāju skaits: 17 910 (2023. g. beigās)
Procenti no Latvijas iedzīvotājiem: 1%
Iedzīvotāju dabiskā kustība 2023. g.: dzimuši 132, miruši 332 (CSP dati)

2.attēls. Dzimstība Balvu novadā un vidēji Latvijā, uz 1000 iedzīvotāju (CSP dati)

Pozitīvās tendences**

- ☑ Zemāks demogrāfiskās slodzes līmenis.
- ☑ Zemāka saslimstība ar ērcu izraisītajām – laimboreliozī un ērcu encefalītu.
- ☑ Zemāka saslimstība ar tuberkulozi.
- ☑ Zemāka saslimstība ar jaunatklātu hronisku C hepatītu.
- ☑ Zema perinatālā un zīdaiņu mirstība.
- ☑ Augstāks mājas vizīšu īpatsvars un skaits uz 1 iedzīvotāju ambulatoro apmeklējumu struktūrā.

Problēmas un izaicinājumi**

- ☑ Strauji samazinās iedzīvotāju skaits.
- ☑ Augstāka mirstība no SAS, t.sk. priekšlaicīga mirstība līdz 64 gadu vecumam.
- ☑ Augstāka mirstība no ļaundabīgiem audzējiem, t.sk. priekšlaicīga mirstība līdz 64 gadu vecumam. Biežākie ļaundabīgie audzēji ir prostatas audzējs vīriešiem un bronhu un plaušu audzēji.
- ☑ Trešā daļa no ārējiem nāves cēloņiem mirušo bija alkohola reibumā.
- ☑ Divas trešdaļas transporta nelaimes gadījumos bojā gājušo bija alkohola reibumā.
- ☑ Augstāka mirstība no pašnāvībām.
- ☑ 2023. gadā pieaugusi mirstība no gremošanas sistēmas slimībām.
- ☑ Augstāka saslimstība ar cukura diabētu.
- ☑ Augstāks potenciāli zaudēto mūža gadu rādītājs.

*Balvu novada dati analizēti, ņemot vērā 2021. gada administratīvi teritoriālo reformu. Šajā pārskatā par Balvu novadu ietverti dati par četrām administratīvi teritoriālajām vienībām līdz 2021. gada 30. jūnijam – Balvu novadu, Baltinavas novadu, Rugāju novadu un Viļakas novadu.

**Salīdzināts ar vidējo rādītāju valstī.

Tabulā attēloti jaunākie (2023. gads) veselību raksturojošie rādītāji **Balvu novadā** salīdzinājumā ar vidējiem rādītājiem valstī. Zem tabulas atrodams rādītāju aprēķina skaidrojums.

Vienkāršākai uzskatei izmantoti simboli un krāsas:

- 🔴 Rādītājs ir augstāks nekā vidēji valstī
- 🟢 Rādītājs ir zemāks nekā vidēji valstī
- 🟡 Rādītājs būtiski neatšķiras (<5%) no vidējā rādītāja valstī
- sarkans – negatīvs rādītājs
- zaļš – pozitīvs rādītājs
- oranžs – neitrāls rādītājs

	Rādītājs	Vidēji Latvijā	Balvu novadā	Tendence periodā Balvu novadā	Pozīcija pret vidējo rādītāju valstī
Veselības un veselības aprūpes rādītāji	1 Dzimstība	7,7	7,3		🔴
	2 Saslimstība ar ļaundabīgiem audzējiem*	503	480		🟡
	3 Cukura diabēta pacientu relatīvais skaits#	5207	5970		🔴
	4 Saslimstība ar HIV	10,0	16,6**		-
	5 Saslimstība ar AIDS	2,4	0		-
	6 Saslimstība ar tuberkulozi#	15,2	10,9		🟢
	7 Saslimstība ar laimboreliozī	15,0	5,5**		-
	8 Saslimstība ar ērcu encefalītu	13,4	5,5**		-
	9 Bērnu, kas dzimuši nepilngadīgām mātēm, īpatsvars no visiem dzīvi dzimušajiem, %	0,7	0		-
	10 Bērnu, kas dzimuši mātēm pēc 35 g. v., īpatsvars no visiem dzīvi dzimušajiem, %	27,9	14,9		🟡
	11 Dzīvi dzimušie ar zemu dzimšanas svaru (zem 2500 g), %	4,5	6,0		🔴
	12 Praktizējošo ārstu relatīvais skaits	33,6	10,5		🔴
	13 Praktizējošo ģimenes ārstu, internistu un pediatru relatīvais skaits	10,3	9,4		🔴
	14 Ambulatoro apmeklējumu skaits pie ārstiem/mājas vizīšu skaits	6,1/0,06	4,0/0,17		🔴/🟢
Mirstība***	15 Mirstība no sirds un asinsvadu sistēmas slimībām	767	974		🔴
	16 Mirstība no ļaundabīgiem audzējiem	300	398		🔴
	17 Mirstība no ārējiem nāves cēloņiem	83	77		🟢
	18 Mirstība no gremošanas sistēmas slimībām	61	105		🔴
	19 Perinatālā mirstība	6,0	0		-
	20 Zīdaiņu mirstība	2,6	0		-
	21 Potenciāli zaudētie mūža gadi līdz 64 g. v.	4969	5377		🔴

Piezīmes: 1 Uz 1000 iedzīvotāju; 2 Jaunie gadījumi, uz 100 000 iedzīvotāju; 3 Uz 100 000 iedzīvotāju; 4-8 Jaunie gadījumi, uz 100 000 iedzīvotāju; 9-10 Īpatsvars procentos no dzīvi dzimušajiem mātēm visās vecuma grupās; 11 Īpatsvars procentos no visiem dzīvi dzimušajiem; 12 Praktizējošo ārstu skaits bez zobārstiem, ar stažieriem un rezidenti, uz 10 000 iedzīvotāju; 13 Uz 10 000 iedzīvotāju; 14 Uz 1 iedzīvotāju; 15-18 Uz 100 000 iedzīvotāju attiecīgā vecuma grupā; 19 Uz 1000 dzīvi un nedzīvi dzimušo; 20 Uz 1000 dzīvi dzimušo; 21 Uz 100 000 iedzīvotāju vecuma grupā 0-64 gadi.

Datu avoti: 1 CSP; 2-5 PREDA, SPKC; 6-8 VISUMS, SPKC; 9-11 Jaundzimušo reģistrs, SPKC; 12-13 Pārskats par iestādes personālu, SPKC; 14 Pārskats par ārstniecības iestādes darbību, SPKC; 15-21 Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāze, SPKC.

* 2021. gada dati

2022. gada dati

** Mazāk par 3 gadījumiem gadā

***Dati par Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņiem aktualizēti 09.07.2024.

Situācijas apraksts

2021. gada administratīvi teritoriālās reformas rezultātā tika apvienotas četras administratīvi teritoriālās vienības – bijušie Balvu, Baltinavas, Rugāju un Viļakas novadi – un izveidots vienots Balvu novads ar centru Balvos. Iedzīvotāju skaita ziņā jaunizveidotais Balvu novads ir devītais mazākais Latvijas novads un tajā dzīvo 1% Latvijas iedzīvotāju. Trešā daļa novada iedzīvotāju (2023. gada beigās 31%) dzīvo Balvos. Demogrāfiskās slodzes līmenis¹ Balvu novadā ir zemāks nekā vidēji valstī – 2023. gadā rādītājs bija 608 (vidēji Latvijā 623), kas saistīts ar mazāku bērnu īpatsvaru Balvu novada iedzīvotāju populācijā nekā vidēji valstī (Balvu novadā 13,1%, vidēji valstī 15,8%). Līdzīgi kā citviet Latvijā, arī Balvu novadā iedzīvotāju skaits dinamiskā samazinās, tomēr iedzīvotāju skaita kritums ir daudz straujāks – kopš 2015. gada iedzīvotāju skaits šajā administratīvajā teritorijā ir samazinājies par apmēram 20,7% jeb par 4 tūkstošiem iedzīvotāju. Salīdzinoši Latvijā kopumā šajā laika periodā iedzīvotāju skaits samazinājies par 5,3%. Iedzīvotāju skaitu ietekmē gan dzimstība, gan mirstība, gan Latvijas iedzīvotāju starptautiskā migrācija, kā arī Ukrainas kara un tam sekojošo Ukrainas iedzīvotāju imigrācija, tomēr galvenokārt šādas pārmaiņas dinamiskā skaidrojamas ar iedzīvotāju skaita ataudzes nepietiekamību – ik gadu Balvu novadā nomirst gandrīz trīsreiz vairāk iedzīvotāju nekā piedzimst, tāpat vērojama iedzīvotāju migrācija prom no lauku reģioniem uz lielajām pilsētām.

Salīdzinoši mazais iedzīvotāju skaits rada situāciju, ka daudziem indikatoriem var būt būtiskas relatīvo rādītāju svārstības dinamikā, tāpēc svarīgi to ņemt vērā, vērtējot situāciju.

Dzimstība Balvu novadā ir zemāka nekā vidēji valstī. Augstākā dzimstība reģistrēta 2017. gadā, kad dzimušo skaits uz 1000 iedzīvotāju sasniedza 8,8 dzimušos (182 jaundzimušie), bet zemākā dzimstība 2021. gadā, kad reģistrēti vien 6,4 dzimušie uz 1000 iedzīvotāju (120 jaundzimušie). 2023. gadā dzimstība bija līdzīga kā vidēji valstī (skat. 2. attēlu). Nepilngadīgām mātēm dzimušo bērnu skaits Balvu novadā ir zems, atsevišķos gados nav reģistrēts neviens gadījums. Augstākais nepilngadīgām mātēm dzimušo bērnu skaits tika reģistrēts 2015. gadā – 4 jaundzimušie (1,9% no visiem dzimušajiem). Jaundzimušo īpatsvars ar **zemu dzimšanas svaru** (zem 2,5 kg) dinamiskā svārstās, 2023. gadā šis rādītājs bija 6,0% (vidēji valstī 4,5%). Zemās dzimstības dēļ arī **perinatālā mirstība** (nedzīvi dzimušie un pirmajā dzīves nedēļā mirušie) un **zīdaiņu mirstība** (līdz 1 gada vecumam) Balvu novadā ir zema, pēdējos trīs gadus nav reģistrēts neviens nāves gadījums.

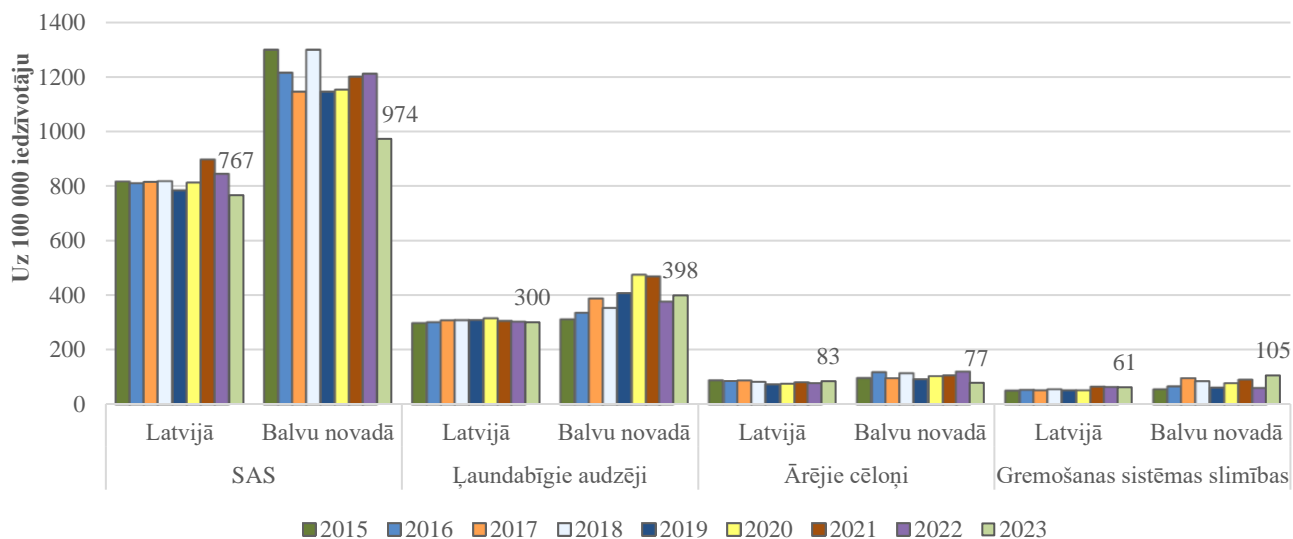
3. attēls. Galvenie nāves cēloņi 2023. gadā, īpatsvars procentos

Galvenie nāves cēloņi gadu no gada ir nemainīgi – sirds un asinsvadu slimības, ļaundabīgie audzēji, ārējie nāves cēloņi un gremošanas sistēmas slimības. No 2020. līdz 2022. gadam kā viens no galvenajiem nāves cēloņiem Latvijā bija arī Covid-19, šajā laika periodā kļūstot par trešo biežāko nāves cēloni. 2023. gadā mirušo skaits no Covid-19 būtiski samazinājās, veidojot jau mazāk nekā 2% no visiem nāves cēloņiem. Galvenais nāves cēlonis gan Balvu novadā, gan Latvijā kopumā ir sirds un asinsvadu slimības (2023. g. Balvu novadā 53% no visiem mirušajiem) un ļaundabīgie audzēji (attiecīgi 22%). Trešais izplatītākais nāves cēlonis ir gremošanas sistēmas slimības (5,7%), un pēc tam – ārējie nāves cēloņi (4,2%) (skat. 3. un 4. attēlu).

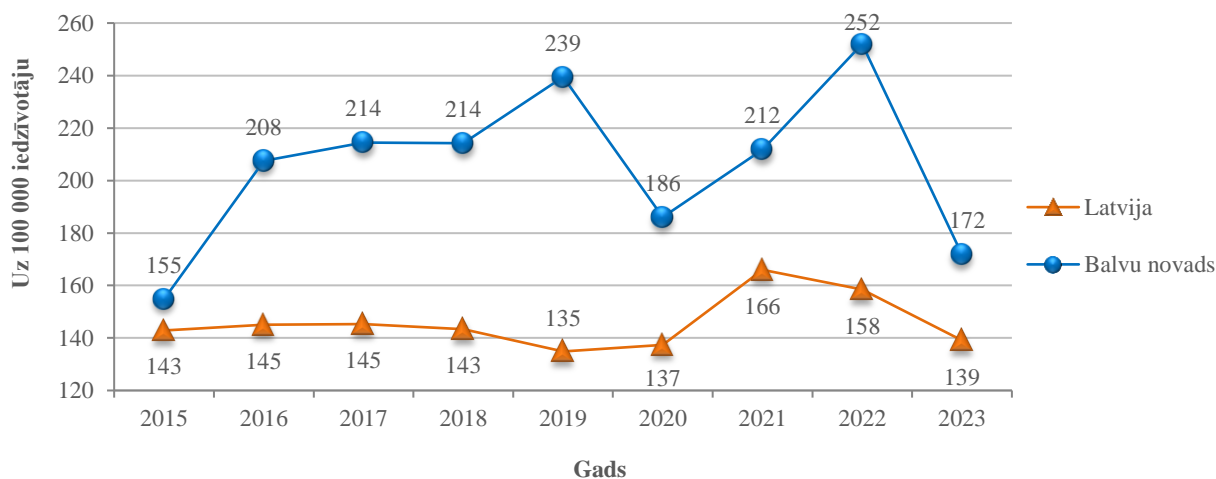
¹ Rādītājs, kas raksturo bērnu (0-14 g. v.) un pensijas vecuma (65+ g. v.) iedzīvotāju skaita attiecību pret darbspējas vecuma iedzīvotājiem (15-64 g. v.). Rādītāju izsaka uz 1000 iedzīvotāju.

4. attēls. Galvenie nāves cēloņi 2015.-2023. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Mirstība no sirds un asinsvadu slimībām (SAS) ir biežākais nāves cēlonis Latvijas iedzīvotāju vidū un veido vairāk nekā pusi no visiem nāves cēloņiem, t. sk. arī Balvu novadā. Visā periodā mirstība no SAS Balvu novadā ir augsta, pie tam 2015. un 2018. gadā tā bija pat augstāka nekā 2021. un 2022. gadā, kad mirstība no SAS visā valstī būtiski paaugstinājās Covid-19 pandēmijas ietekmē. Dinamikā mirstība no SAS ir mainīga, 2023. gadā samazinājusies, aizvien saglabājoties augsta un pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 21% (skat. 4. attēlu). Arī priekšlaicīga mirstība (līdz 64 gadu vecumam) no SAS Balvu novadā ir augstāka nekā vidēji valstī; 2023. gadā tā samazinājusies, salīdzinot ar situāciju gadu iepriekš, kā arī ir otra zemākā laika periodā kopš 2015. gada, bet tik un tā saglabājas augstāka nekā vidēji valstī (skat. 5. attēlu).

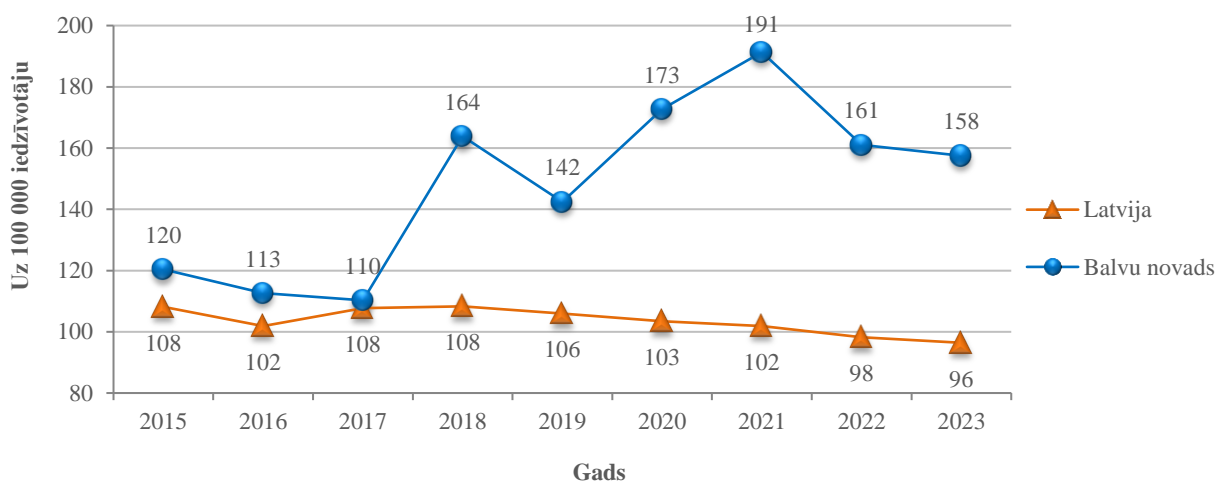
5.attēls. Priekšlaicīga mirstība no SAS 2015.-2023. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Ļaundabīgie audzēji ir otrs biežākais nāves cēlonis kā Latvijā, tā Balvu novadā.

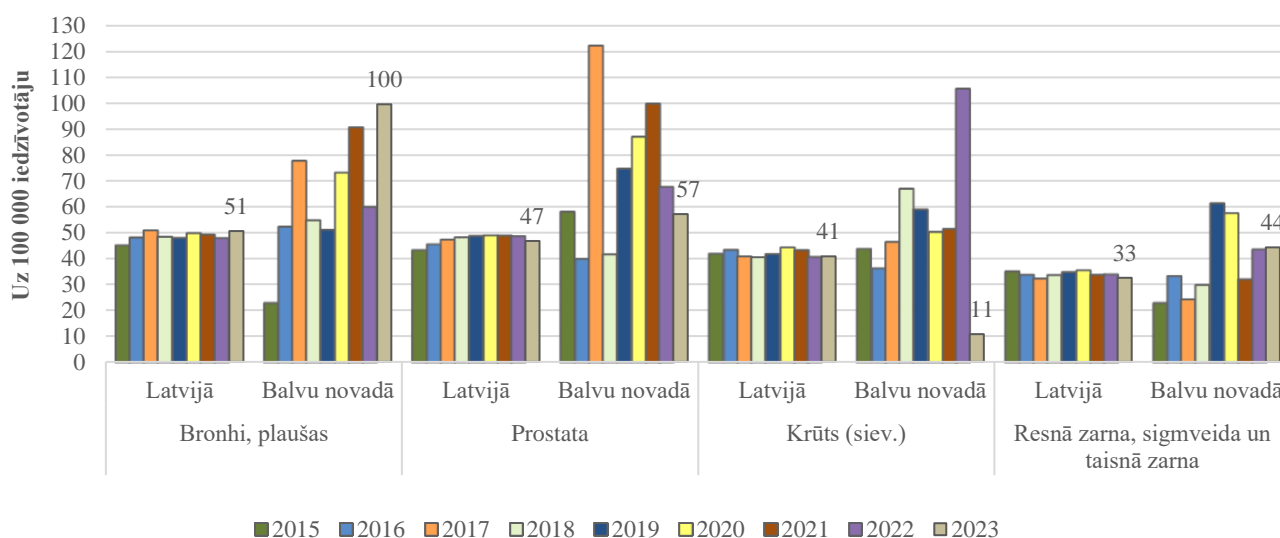
Mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem Balvu novadā ir augstāka nekā vidēji Latvijā. Visaugstākā mirstība reģistrēta 2020. un 2021. gadā, kad rādītājs pārsniedza vidējo rādītāju valstī par 33-35%. 2022. gadā mirušo skaits samazinājās, bet 2023. gadā jau atkal pieauga, pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 25% (skat. 4. attēlu). Arī priekšlaicīga mirstība (līdz 64 g. v.) no ļaundabīgajiem audzējiem Balvu novadā ir augstāka nekā vidēji valstī. 2021. gadā tā strauji pieaugusi, pārsniedzot iepriekšējo gadu rādītājus, bet 2022. un 2023. gadā – samazinājās, saglabājoties aizvien būtiski augstākai nekā vidēji Latvijā (skat. 6. attēlu).

6.attēls. Priekšlaicīga mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem 2015.-2023. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Augstākā mirstība ļaundabīgo audzēju grupā Balvu novadā, līdzīgi kā Latvijā kopumā, ir no bronhu un plaušu audzēja, prostatas audzēja vīriešiem, krūts audzēja sievietēm un resnās, sigmveida un taisnās zarnas audzējiem. Dinamikā rādītāji ir mainīgi, tomēr iezīmējas tendence, ka Balvu novadā mirstība no šiem audzējiem ir augstāka nekā vidēji Latvijā (skat. 7. attēlu), atsevišķos gados pārsniedzot vidējo rādītāju pat uz pusi.

7.attēls. Mirstība no biežākajiem ļaundabīgajiem audzējiem 2015.-2023. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Mirstība no prostatas audzēja vīriešiem Latvijā ir starp galvenajiem nāves cēloņiem ļaundabīgo audzēju grupā; pārsvarā tas skar vīriešus vecuma grupā virs 70 gadiem (~80% no visiem mirušajiem). Balvu novadā mirstība no šiem audzējiem dinamikā ir mainīga, tomēr daudz augstāka nekā vidēji valstī, izņemot 2016. gadu un 2018. gadu; 2017. gadā reģistrēts augstākais rādītājs aplūkotajā periodā, pārsniedzot vidējo rādītāju valstī 2,5 reizes. 2023. gadā mirstība no prostatas audzēja pārsniedza vidējo rādītāju valstī par 22% (skat. 7. attēlu).

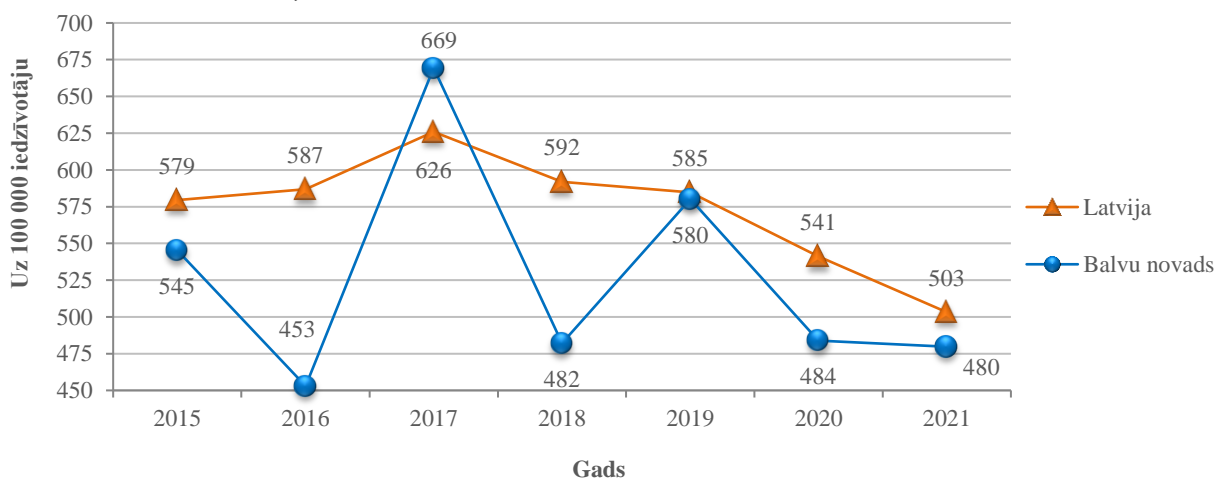
Balvu novadā mirstība no bronhu un plaušu audzējiem ir augstāka kā vidēji Latvijā, 2023. gadā reģistrēti 18 nāves gadījumi, kas ir 100 gadījumi uz 100 000 iedz. (vid. Latvijā 51). No 2016. gada mirstība no šī audzēja bijusi augstāka nekā vidēji valstī, 2023. gadā reģistrēta augstākā mirstība visā periodā, pārsniedzot vidējo rādītāju Latvijā par 97%. Gan Latvijā, gan Balvu novadā mirstība ir daudz augstāka vīriešiem (5:1) nekā sievietēm. Mirstība no bronhu un plaušu audzēja strauji pieaug pēc 50 gadu vecuma, trešdaļa mirušo ir vecumā no 70 līdz 80 gadiem.

Mirstība no krūts audzēja sievietēm Balvu novadā kopumā ir augstāka nekā vidēji Latvijā, izņemot 2016. un 2023. gadu, kad reģistrēta viszemākā mirstība kopš 2015. gada; turpretī gadu iepriekš – 2022. gadā reģistrēta visaugstākā mirstība, pārsniedzot gan iepriekšējā gada rādītāju, gan vidējo rādītāju valstī vairāk nekā divas reizes (skat. 7. attēlu). Krūts audzējs skar arī gados jaunas sievietes. Balvu novadā trešdaļa mirušo (17 no 48) ir bijušas jaunākas par 64 gadiem.

Pēdējos gados Balvu novadā ir pieaugusi mirstība no resnās, sigmoidveida un taisnās zarnas audzējiem. Visaugstākie rādītāji reģistrēti 2019. un 2020. gadā, kad mirstība Balvu novadā pārsniedza vidējos rādītājus valstī par trešdaļu. Arī 2022. un 2023. gadā mirstība šajā audzēju grupā atkal ir pieaugusi, 2023. gadā pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 36% (skat. 7. attēlu). 85% no mirušajiem šī audzēja dēļ Balvu novadā bija vīrs 65 gadu vecuma, sievietēm mirstība ir nedaudz augstāka nekā vīriešiem.

Mirstības no ļaundabīgiem audzējiem rādītāji jāvērtē kopā ar saslimstības līmeni. Ik gadu Balvu novadā reģistrē ap 100 jaunus saslimšanas gadījumus ar kādu onkoloģisku slimību. **Saslimstība ar ļaundabīgiem audzējiem** dinamikā ir mainīga, tomēr saglabājās zemāka nekā vidēji Latvijā, izņemot 2017. gadu (skat. 8. attēlu). Saslimstība ar ļaundabīgiem audzējiem līdz 64 gadu vecumam Balvu novadā kopš 2017. gada ir augstāka nekā vidēji valstī, 2021. gadā* Balvu novadā reģistrēti 266 gad. uz 100 000 iedzīvotāju (vid. Latvijā 252).

8. attēls. Saslimstība ar ļaundabīgiem audzējiem 2015.-2021. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju*

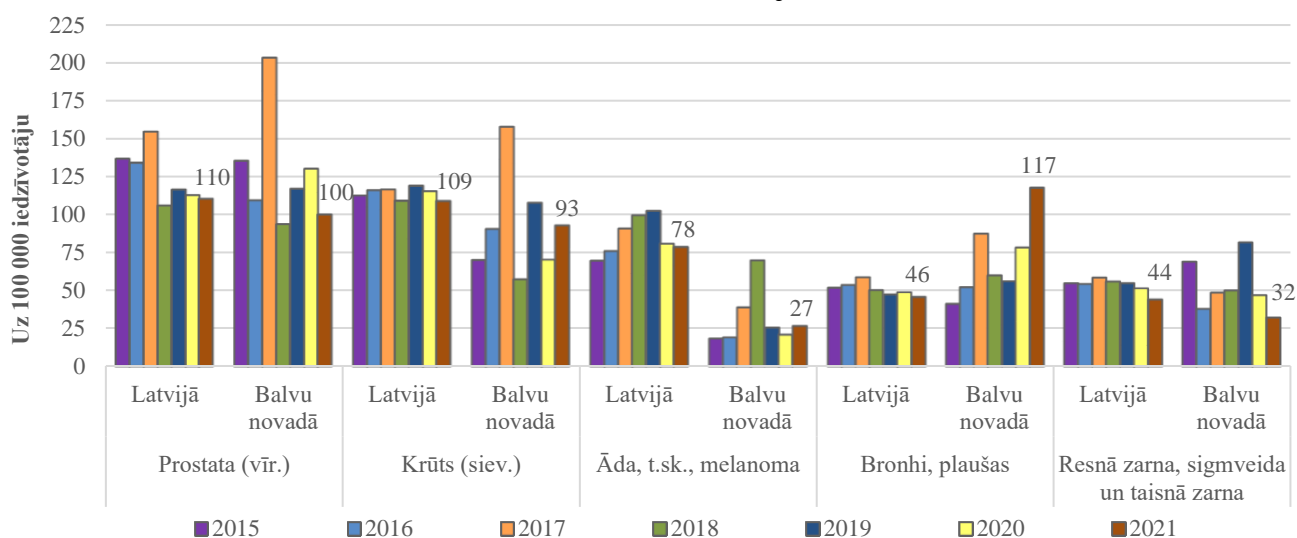
* Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs par pacientiem, kuriem diagnosticētas onkoloģiskās slimības, 2018. gadā tika iekļauts e-veselības informācijas sistēmā, kuras pārzinis ir NVD. Statistikas dati par 2021. gadu ir provizoriski, jo ārstniecības iestādes turpina datu ievadi.

Līdzīgi kā vidēji Latvijā, biežāk diagnosticētie audzēji Balvu novadā ir prostatas audzējs vīriešiem, krūts audzējs sievietēm, bronhu un plaušu audzēji un resnās, sigmoidveida un taisnās zarnas audzēji (skat. 9. attēlu).

Visbiežāk diagnosticētais ļaundabīgais audzējs Latvijā ir prostatas audzējs vīriešiem. Tā diagnostika ir samērā vienkārša, kā arī Latvijā ir ieviesta skrīninga programma vīriešiem no 50 līdz 75 gadu vecumam. Balvu novadā, salīdzinot ar situāciju valstī, saslimstība būtiski neatšķiras, izņemot 2017. gadu (skat. 9. attēlu). 2021. gadā diagnosticēto saslimšanas gadījumu skaits bija zemāks gan salīdzinot ar situāciju gadu iepriekš, gan ar situāciju vidēji Latvijā.

Arī krūts audzēja savlaicīga diagnostika ir iekļauta skrīninga programmā sievietēm no 50 līdz 68 gadu vecumam. Apmēram puse diagnosticēto gadījumu ir sievietēm vecumā no 60 līdz 80 gadiem, ik gadu krūts vēzis tiek diagnosticēts arī sievietēm, kas jaunākas par 30 gadiem. Balvu novadā, salīdzinot ar situāciju valstī, kopumā ir zemāka saslimstība ar krūts audzēju sievietēm, tomēr atsevišķos gados ir būtiski pieaudzis jaunatklāto gadījumu skaits (2017. un 2019. gadā). 2021. gadā diagnosticēto saslimšanas gadījumu skaits ir par 15% zemāks, salīdzinot ar situāciju vidēji Latvijā (skat. 9. attēlu).

9.attēls. Saslimstība ar biežākajiem ļaundabīgajiem audzējiem 2015.-2021. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

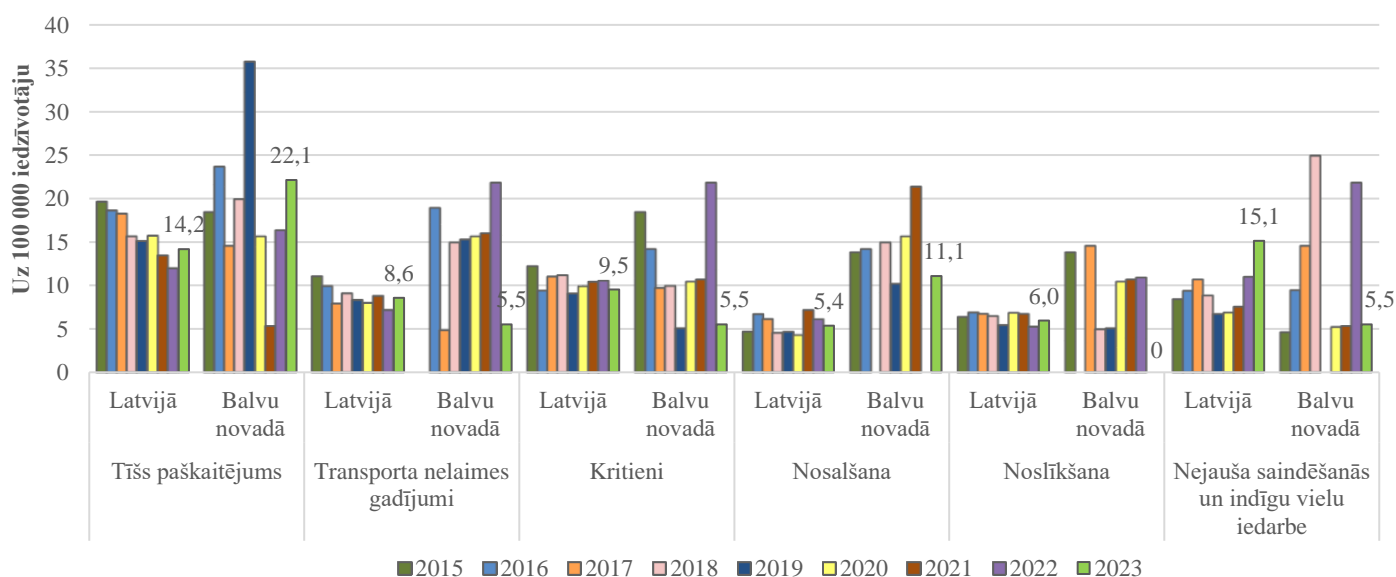
* Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs par pacientiem, kuriem diagnosticētas onkoloģiskās slimības, 2018. gadā tika iekļauts e-veselības informācijas sistēmā, kuras pārzinis ir NVD. Statistikas dati par 2021. gadu ir provizoriski, jo ārstniecības iestādes turpina datu ievadi.

Saslimstība ar bronhu un plaušu audzējiem Balvu novadā 2020. un 2021. gadā ir pieaugusi, 2021. gadā reģistrēts lielākais gadījumu skaits kopš 2015. gada, pārsniedzot vidējo rādītāju valstī 2,5 reizes.

2020. un 2021. gadā Latvijā samazinājies diagnosticēto ādas audzēju, t. sk. melanomas, skaits, kas norāda drīzāk uz nepietiekamu diagnostiku saistībā ar Covid-19 pandēmiju, ne kopējo saslimstības samazināšanos populācijā ar šiem ļaundabīgajiem audzējiem. Balvu novadā saslimstība ar šiem audzējiem ir zema, 2021. gadā – 2,8 reizes zemāka nekā vidēji valstī (skat. 9. attēlu).

Mirstība no **ārējiem nāves cēloņiem** (piemēram, pašnāvības, transporta nelaimes gadījumi, vardarbība, dūmu un uguns iedarbe, kritieni, noslīkšana, saindēšanās) Balvu novadā dinamikā svārstās, no 14 līdz 25 nāves gadījumiem gadā. 2023. gadā no ārējiem cēloņiem mirušo skaits samazinājies līdz visā periodā zemākajam rādītājam, rēķinot uz 100 000 iedzīvotāju – 77 gadījumiem (skat. 4. attēlu). No visām mirušajām personām 74% bija jaunākas par 65 gadiem, 79% bija vīrieši. Daļa bojā gājušo ir bijuši alkohola reibumā – 2023. gadā no visiem bojā gājušajiem ārējo cēloņu dēļ alkohola reibumā bija 36% (5 personas), no tām 3 personām alkohola daudzums asinīs pārsniedza 1,5 promiles.

10. attēls. Mirstība no izplatītākajiem ārējiem nāves cēloņiem 2015.-2023. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Kopumā mazā iedzīvotāju skaita dēļ arī mirstība no ārējiem nāves cēloņiem Balvu novadā ir neliela, tomēr, rēķinot uz iedzīvotāju skaitu, būtiski ir tādi nāves cēloņi kā pašnāvības, transporta nelaimes gadījumi, nosalšana un kritieni. 2023. gadā pieaudzis pašnāvību veikušo personu skaits (4 personas), no citiem ārējiem cēloņiem mirušo skaits visās cēloņu grupās ir samazinājies (skat. 10. attēlu).

Balvu novadā reģistrēto pašnāvību relatīvais skaits, salīdzinot ar vidējo rādītāju Latvijā, ir augstāks. Analizējamajā periodā no pašnāvībām mirušas 34 personas. Augstākais pašnāvību skaits reģistrēts 2019. gadā, kad reģistrēti 7 nāves gadījumi (35,6 gad. uz 100 000 iedz.). 2023. gadā mirstība no pašnāvībām pārsniedza vidējo rādītāju valstī par 56% (skat. 10. attēlu). Apmēram ¾ pašnāvību Balvu novadā veikušas personas, kuras jaunākas par 65 gadiem (2023. gadā 100%), vīrieši pašnāvības veic daudz biežāk nekā sievietes (88%).

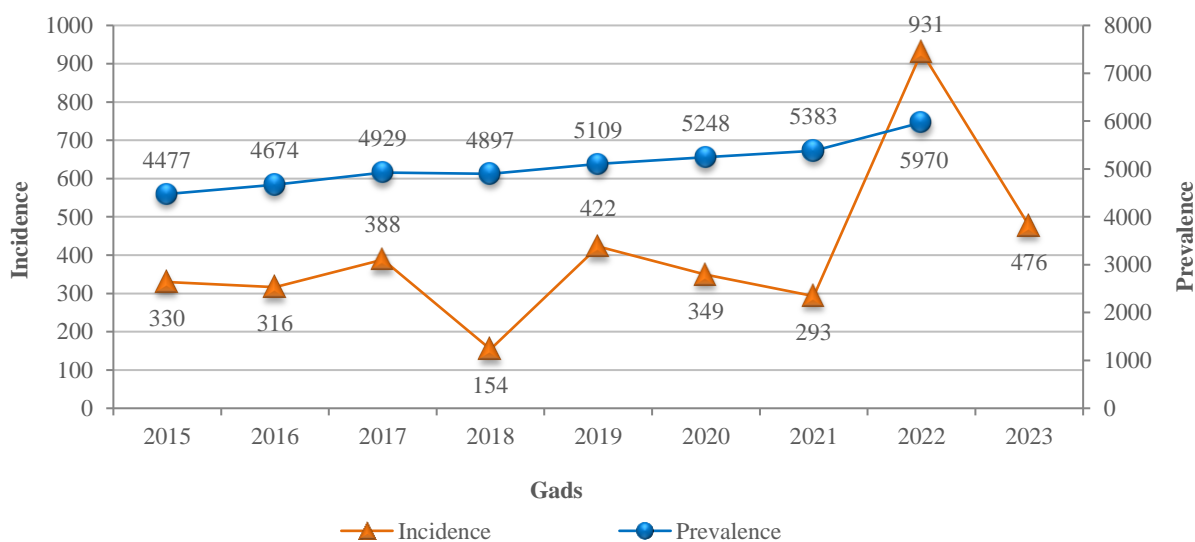
Transporta nelaimes gadījumos bojā gājušo skaits Balvu novadā ir atšķirīgs pa gadiem – atsevišķos gados reģistrēti mazāk nekā 3 gadījumi, bet 2016. un 2022. gadā reģistrēti 4 nāves gadījumi; 2023. gadā transporta nelaimes gadījumos bojāgājušo skaits ir samazinājies (skat. 10. attēlu). 95% no bojāgājušajiem bijuši jaunāki par 65 gadiem. Transporta nelaimes gadījumos ļoti būtiska loma ir alkohola lietošanai: Balvu novadā laika periodā no 2015. gada līdz 2023. gadam 68% no visiem transporta nelaimes gadījumos bojāgājušajiem, kas vecāki par 15 gadiem, asinīs bija konstatēts alkohols (vidēji Latvijā 46%).

Atsevišķos gados kā sabiedrībai būtiski Balvu novadā jāatzīmē saindēšanās ar alkoholu (2018. gadā – 5 personas), nosalšana (2021. gadā – 4 personas), kritieni (2015. un 2022. gadā – 4 personas). Citu ārējo nāves cēloņu dēļ mirušo skaits Balvu novadā ir ļoti zems.

Mirstība no **gremošanas sistēmas slimībām** Balvu novadā dinamiskā ir mainīga, 2023. gadā tā ir pieaugusi, sasniedzot augstāko rādītāju visā periodā un pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 42% (skat. 4. attēlu). Gremošanas sistēmas slimības, it sevišķi ar alkohola lietošanu saistītās, bieži vien ir priekšlaicīgas nāves cēlonis – Balvu novadā 2023. gadā 42% no visiem mirušajiem bija jaunāki par 65 gadiem. Nozīmīgākais nāves cēlonis gremošanas sistēmas slimību grupā ir alkohola izraisītas aknu slimības, fibroze. Lai gan Latvijā no gremošanas sistēmas slimībām mirušo vīriešu un sieviešu proporcija ir apmēram līdzīga, Balvu novadā augstāka mirstība ir starp vīriešiem – 2023. gadā no mirušajiem 63% bija vīrieši.

No jauna reģistrēto saslimšanas gadījumu skaits (incidence) ar **cukura diabētu** uz 100 000 iedzīvotāju Balvu novadā 2022. gadā ir strauji pieaudzis, salīdzinot ar iepriekšējo gadu – vairāk nekā trīs reizes, arī 2023. gadā tas ir augsts, pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 16% (476 gad. uz 100 000 iedz., vidēji Latvijā 411). Tas var būt saistīts ar diagnostikas uzlabošanu un nepietiekamu diagnostiku iepriekšējos gados. Tāpat kontrasts starp 2022. gada rādītājiem un situāciju iepriekšējos divos gados skaidrojams ar Covid-19 pandēmijas ietekmi (mazāk reģistrēto gadījumu 2020.-2021. gadā). Kopējais cukura diabēta pacientu skaits (prevalence) Balvu novadā dinamiskā pieaudzis straujāk nekā vidēji valstī, 2022. gadā sasniedzot 5970 gadījumus uz 100 000 iedz. (vidēji Latvijā 5207). Mirstība no cukura diabēta Balvu novadā ir augstāka nekā vidēji valstī, 2023. gadā – par 16% (33,2 gad. uz 100 000 iedz., vidēji Latvijā 28,7).

11.attēls. Cukura diabēta izplatība Balvu novadā 2015.-2023. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

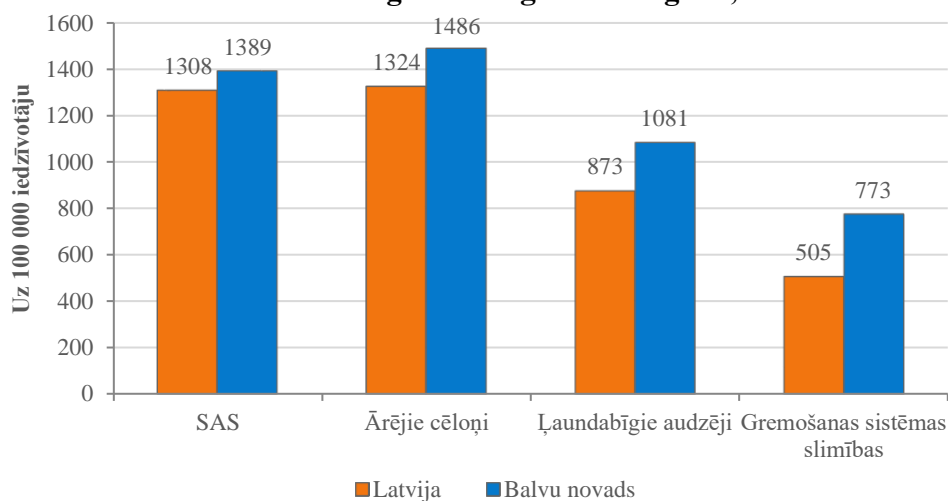
Saslimstība ar atsevišķām **infekcijas slimībām** – tuberkulozi, jaunatklātu hronisku C hepatītu un ērcu pārnēsātajām slimībām Balvu novadā ir zemāka nekā vidēji valstī (skat. tabulu), atsevišķos gados nav reģistrēts neviens jauns saslimšanas gadījums ar HIV, AIDS, ērcu encefalītu vai laimboreliozī.

Saslimstība ar ērcu pārnēsātajām infekcijas slimībām – ērcu encefalītu un laimboreliozī atšķiras pa gadiem, tomēr ir daudz zemāka nekā vidēji valstī. No 2019. līdz 2022. gadam Balvu novadā nebija reģistrēts neviens saslimšanas gadījums, 2023. gadā – mazāk nekā 3 gadījumi.

Saslimstība ar jaunatklātu hronisku C hepatītu Balvu novadā dinamikā ir mainīga, saglabājoties zemākai nekā vidēji Latvijā. 2023. gadā saslimstība bija par 68% zemāka nekā vidēji valstī (skat. tabulu).

2023. gadā **potenciāli zaudēto mūža gadu (PZMG)** rādītājs līdz 64 gadu vecumam uz 100 000 iedzīvotāju Balvu novadā bija augstāks nekā vidēji valstī – 5377, kamēr vidēji valstī – 4969 (skat. tabulu). Dinamikā rādītājs ir mainīgs, kopš 2016. gada augstāks nekā vidēji valstī.

12. attēls. Potenciāli zaudētie mūža gadi 0-64 g. v. 2023. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

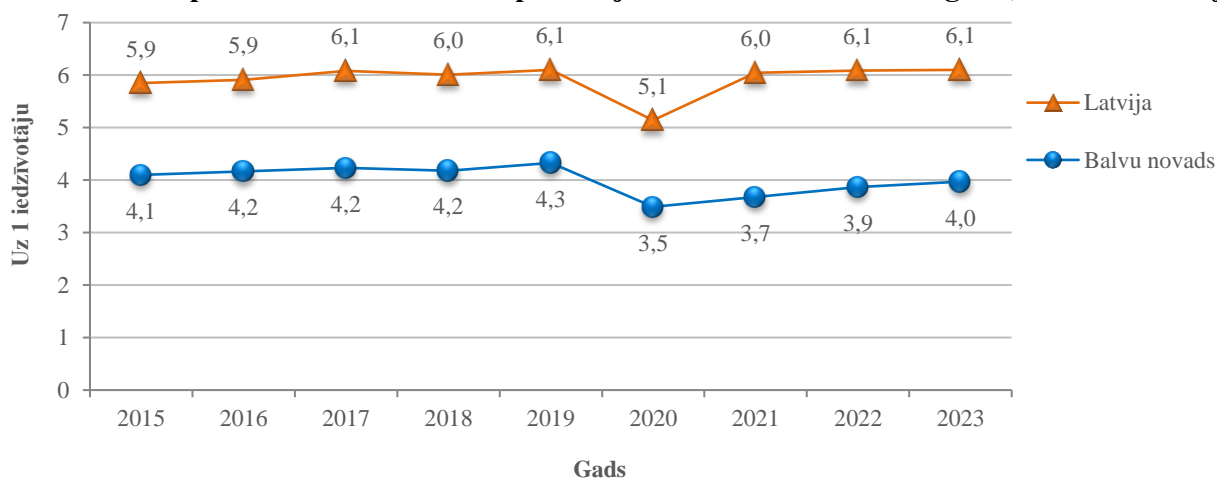

Visās ceļoņu grupās potenciāli zaudēto mūža gadu rādītājs Balvu novadā ir augstāks nekā vidēji valstī un norāda uz biežāku gadu jaunu Balvu novada iedzīvotāju mirstību šajās ceļoņu grupās (skat. 12. attēlu). Visvairāk potenciāli zaudēto mūža gadu Balvu novadā tiek zaudēti ārējo ceļoņu dēļ – 2023. gadā reģistrēti 1486 zaudēti mūža gadi, rēķinot uz 100 000 iedzīvotāju. Otrs nozīmīgākais cēlonis, kura dēļ tiek zaudēti daudz mūža gadu, ir sirds un asinsvadu slimības. 2023. gadā SAS dēļ zaudēti 1389 mūža gadi, rēķinot uz 100 000 iedzīvotāju. Trešajā vietā ierindojas ļaundabīgie audzēji, bet ceturtajā – gremošanas sistēmas slimības.

Praktizējošo ārstu relatīvais skaits (uz 10 000 iedzīvotāju) Balvu novadā līdzīgi kā novados, kuros nav lieli veselības aprūpes centri, ir neliels – 2023. gadā 10,5 ārsti uz 10 000 iedzīvotāju (kopumā 19 ārsti), vidēji Latvijā 33,6 ārsti uz 10 000 iedzīvotāju. Praktizējošo ģimenes ārstu, pediatru un internistu skaits, kuri sniedz primārās veselības aprūpes pakalpojumus, ir nedaudz zemāks kā vidēji valstī – 2023. gadā 9,4 uz 10 000 iedzīvotāju, vidēji Latvijā – 10,3. Dinamikā ģimenes ārstu, pediatru un internistu skaits Balvu novadā ir nemainīgs – 17 ārsti.

Valsts apmaksāto ambulatoro apmeklējumu skaits uz 1 iedzīvotāju raksturo veselības aprūpes pieejamību valstī. Laika periodā no 2015. gada līdz 2019. gadam valsts apmaksāto ambulatoro apmeklējumu skaits pie āršiem Balvu novadā pamazām pieauga – no 4,1 apmeklējuma uz 1 iedzīvotāju līdz 4,3. Sākoties Covid-19 pandēmijai, 2020. gadā apmeklējumu skaits strauji saruka, pēc tam pamazām atkal pieauga, tomēr 2023. gadā aizvien ir zemāks nekā 2019. gadā (skat. 13. attēlu).

13. attēls. Valsts apmaksāto ambulatoro apmeklējumu skaits 2015.-2023. gadā, uz 1 iedzīvotāju

Mājas vizīšu skaits, kā arī mājas vizīšu īpatsvars no visiem ambulatorajiem apmeklējumiem Latvijā ik gadu samazinās, turpretī Balvu novadā saglabājas samērā nemainīgs, izņemot Covid-19 pandēmijas laiku, kad arī mājas vizīšu skaits saruka. 2023. gadā Balvu novadā mājas vizītes veidoja 4,4% no visiem apmeklējumiem, kas salīdzinoši ir ļoti augsts īpatsvars. Arī mājas vizīšu skaits uz 1 iedzīvotāju ir augsts – 0,17 vizītes, kamēr vidēji Latvijā 0,06 (skat. tabulu).

Saīsinājumi:

CSP – Centrālā statistikas pārvalde

EGRIS – Epidemioloģisko gadījumu reģistrēšanas informācijas sistēma

LV – Latvija

PREDA – Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs

SAS – Sirds un asinsvadu slimības

SPKC – Slimību profilakses un kontroles centrs

SSK-10 – Starptautiskā statistiskā slimību un veselības problēmu klasifikācija, 10. redakcija

VISUMS – Valsts infekcijas slimību uzraudzības un monitoringa sistēma